

Jaktprøvene, «tilleggsregistreringer». Quo vadis?

Det har vært svært lite å lese om arbeidet med revisjon av jaktprøvereglene, for alle de som ikke er i styreverv i harehundklubbene, og knapt nok for dem? Jaktprøvereglene er det viktigste regelverk for alle medlemmer i klubbene og for alle med en «harehund». Derfor synes jeg at det hadde vært en selvfølge at info om prosessen, så som mandat og grunnlag for arbeidet, samt tanker fra komiteen om endringer m.m. hadde vært publisert i Harehunden og på NHKF sin hjemmeside. Slikt ha vært helt fraværende etter det jeg har sett.

Siste utgave av manus til revidert regelverk kan imidlertid lastes ned fra RHK sin hjemmeside:

<http://123userdocs.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com/d/2e/4c/285697109385104430/36cd1e3a-1530-433e-8bb6-9a0814e19055/Forslag+til+Jaktprveregler+fra+2019.pdf>

Dommerne i RHK var nylig innkalt til gjennomgang og mulighet til å komme med innspill til regelverket, som skal vedtas på RS i april 2019. Frist for merknader i denne omgang var kort. Det sier seg selv at det nå ikke var mulig å få gjennomslag for forslag om vesentlige endringer som ikke var kjent for våre dommere på forhånd. Jeg ser at det fornuftige i at enkeltmedlemmer ikke er «høringsinstans» og at innspill slik sett må gå gjennom klubbene. Jeg tar likevel sjansen på å komme med mine betraktninger på bakgrunn av spesiell interesse for temaet og fordi jeg tidligere har vært mye involvert i arbeidet med foregående regelrevisjoner.

Generelt ser det for meg ut som at revidert regelverk innebærer temmelig uvesentlige reelle endringer. Det meste gjelder språklige presiseringer/klargjøringer, som i seg selv er prisverdig.

Når det gjelder det sentrale i regelverket, **egenskapsbedømmingen**, er det ingen prinsipielle endringer og «Tilleggsregistreringene» videreføres. Der er her mine betraktninger kommer inn i bildet.

Hovedformålet med jaktprøvene skal fortsatt være at de skal være et hjelpemiddel i avl! For å kunne ha forutsetning for å delta i en meningsutveksling om hvordan en kan oppnå formålet, må en akseptere at dette går på forståelse og aksept av grunnleggende avlsteori. Et sentralt begrep er arvbarhet. Arvbarhet kan bare beregnes for egenskaper som har polygenetisk nedarving (slik som en kan anta er tilfelle for bruksegenskaper). Arvbarhet oppgis som et tall mellom 0 og 1 (evt 0 til 100%). Det som er det problematiske ved beregningen av arvbarhet er at det ikke er mulig å skille miljøeffekt fra den rene genetiske komponenten av beregnet arvbarhet.

Årlig avlsmessig framgang for en egenskap kan i prinsippet beregnes slik:

seleksjonsdifferens x arvbarhet/generasjonsintervall

Seleksjonsdifferens = hvor stor forskjellen er for egenskapen mellom de dyr som brukes avl og gjennomsnittet for rasen. Hvis en vil avle på flere egenskaper samtidig vil seleksjonsdifferensen for hver enkelt synke!

Eksempel: En ønsker å redusere mankehøyden på finsk støve. La oss gjette på at arvbarhet for høyde er 0,2 og at generasjonsintervall er 7 år, og at gjennomsnittshøyden er 59 cm. Hvis en klarer å få til at gjennomsnittet for hunder brukt i avl er 58 cm, dvs at seleksjonsdifferensen er 1 cm, er forventet årlig forbedring= $1 \times 0.2/7$ cm eller 1,4 millimeter. Eksemplet bør illustrere hva nærmest null i arvbarhet for nåværende egenskapsbedømming innebærer!

Kunnskap om de grunnleggende begrepene og sammenhengene var bakgrunnen for at vi for mange år siden nå fikk hjelp av genetiker, nå professor ved veterinærhøyskolen, Frode Lingås til bla.a. å beregne arvbarheter på jaktrøvebedømmingen. Resultatene var nedslående, nesten ikke påviselig arvbarhet på alle bedømte egenskaper utenom på de som gjaldt Mål. Dermed ikke konkludert med at ikke de beste hundene er bedre enn andre også genetisk. Forklaringen er at betydningen av miljø i bred forstand fullstendig skjuler dette. Foruten opplagte miljøforskjeller som vær, føre, viltbestand m.m., kan mye skyldes at definisjoner av egenskapene kan være uheldig. Veldig mye av forklaringen ligger imidlertid i at det er den enkelte dommers subjektive skjønn som bestemmer poenggivningen.

Etter råd fra Lingås ble det derfor utarbeidet et sett med registreringer, TILLEGGSREGISTRERINGENE, som en skulle gjennomføre parallelt med den ordinære bedømmingen en del år til en hadde nok registreringer til at disse kunne analyseres. Disse registreringene ble utarbeidet av undertegnede etter ide fra Svenska Finsktøverforeningens Unghundgranskning, hvor «bruk av klokka» var sentralt.

Etter et par år utførte Lingås analyser av det nye materialet, og da med svært lovende arvbarheter for flere av tilleggsregistreringene. Faktisk så høye at de nærmet seg nivået for der en kunne bruke den enkelte hunds prestasjon som kriterium for avlsverdi. Imidlertid var materialet så tynt at resultatene ennå var for usikre. **Tilleggsregistreringene har nå gått over så mange år at de burde vært analysert grundig.**

En komite bestående av Svein Egil Gravråk, Bård Ørbak-Larsen og undertegnede fikk i oppdrag fra NHKF å forberede nye analyser. Et møte med Frode Lingås ble holdt, der problemstillingen ble lagt fram. Lingås skulle deretter sjekke i miljøet om det fantes noen som kunne hjelpe oss. Så ville skjebnen det slik at jeg ble satt ut av spill på grunn av hjerneslag i 2014. Høsten 2016 var jeg såpass restituert at jeg forsøkte å samle trådene og skrev et kort notat om «tingenes tilstand», vedlagt et (uferdig) notat med mine ideer om hvordan en kunne endre bedømmingen ved å nyttiggjøre seg «tilleggsregistreringene». Fra NHKF kom tilbakemelding om at mitt innspill var lagt sammen med andre innspill til regelkomiteen. Senere ble «vår» komite nedlagt av styret i NHKF uten at i alle fall undertegnede var kontaktet. Dette er det siste av formell befatning undertegnede har hatt med regelarbeidet .

Imidlertid er min interesse for dette så stor at jeg vil offentliggjøre mine ideer angående å nyttiggjøre «tilleggsregistreringene». Uansett synspunkter på mine konkrete forslag som jeg legger fram nedenfor, mener jeg at vi har så verdifullt materiale egnet for analyser som vil være svært nyttig, at NHKF, eventuelt ved regelkomiteen, snarest bør søke hjelp hos genetisk ekspertise med kompetanse på «arvbarhetsanalyser», hvis det ikke allerede er gjort.

Elghundforbundet har fått utført et prosjekt som ser svært interessant ut. Se sluttrapporten:

http://2j4if746jcb142cunp3uqr9x-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2017/03/populrvitenskaplig-artikkel-5010_rffi_slutt-1.pdf

Se også: <https://elghundforbundet.no/2017/01/aninova-avlsverdi-program/>

Tenk om vi også kunne få utviklet et slikt verktøy, spesielt nyttig for avlsrådene, og for oppdrettere og alle andre med seriøs interesse for avl?

Kontakt bør tas med Aninova, som har utarbeidet den nevnte rapporten, eventuelt også med vedkommende som har beregnet NKK sine HD-indeksler.

Tanker om et framtidig jaktprøveopplegg.

Først må AVLSMÅLET være definert! Hva er en god og effektiv harehund? For jegere flest antar jeg at AVLSMÅLET kan beskrives slik: En hund som i løpet av en gitt tid finner haren og jager den slik at

jegeren får flest mulig skuddsjanser (effektivitet), med godt hørbart mål og med nyansering slik at jegeren kan vite når viltet kan ventes.

I dag kan bedømmingen av arbeid fot og los, arbeid i tap, samt bedømmingen av diverse punkter for MÅL være forsøk på å være rettet mot oppnåelse av AVLSMÅLET. Men igjen må jeg minne om at de beregningene som er utført viser nærmest null i arvbarhet, utenom for punkter som gjelder MÅL!

Her kommer TILLEGGSREGISTRERINGENE inn i bildet! Hva kan disse si oss om effektiviteten?

• Tid fra slipp til uttak	Blir registrert i dag, men mindre aktuell på grunn av svært varierende vilttetthet
• Tid fra fot er observert til uttak	Blir registrert i dag
• Tid fra uttak til slutt los	Blir registrert i dag

Andre tilleggsregistreringer, som Antall tap, Lengste tap, Tid fra uttak til oppnådd 60 min los og Lengste lossekvens fanges opp av «**Tid fra uttak til slutt los**».

Mitt forslag er at vi kan foreta forenklinger i opplegget. Disse går ut på å droppe en del registreringer og erstatte dem med et utvalg av tilleggsregistreringene. Det vil gi høyere arvbarheter, noe som jeg mener gjør at jaktprøvene blir et mye bedre verktøy i avlsarbeidet.

Helt konkret foreslås følgende registreringsopplegg med omregnede punkter fra tilleggsregistreringene og med (i oppstillingen nedenfor: maksimal) verdier for hvert punkt fra nåværende bedømmingsopplegg:

Lospoeng	120
Fot-uttak	10
Uttak-slutt los	(130)
Omregnede poeng fra overnevnte punkter	150
Jaktlyst	15
Målbruk i fot	5
Målbruk i tap	10
Målets hørbarhet	10
Nyansering av mål	5
Kondisjon	5
Maks poeng beregnet	200

En hund kan i mitt opplegg altså i beste fall oppnå 200 poeng.

For å komme over til maks beregnet poeng må det tas visse forutsetninger som gjelder det som er hentet fra nåværende tilleggsregistreringer.

- 1) Jeg har forutsatt en minste tid på Fot-uttak på 10 minutter, slik at ved beregning av sum poeng brukes 10 uansett om dommer har satt opp kortere tid.
- 2) Selve beregningen av det som kan benevnes som **effektivitetsindikator**, må innebære at den skal avta proporsjonalt med økende tid brukt på fotarbeid (fot-uttak) og avta med samlet tid

bruk til los- og tapsarbeid (uttak-slutt los), samt på økende forskjell mellom «full tid» og oppnådde lospoeng.

Mitt forslag til beregningsmåte er slik: summen av full tid (120) og minste fot-uttak (10) divideres på summen av fot-uttak og uttak-slutt, og dette tallet multipliseres med forholdet mellom lospoeng og full tid. («Full tid» er maksimale lospoeng, nå: 120 for støvere og Beagle/Drever.)

Beregningsrutinen virker også for Beagle/Drever. Det er bare å anvende 90 i stedet for 120 som «full tid».

I praktisk bruk kan en ikke pålegge dommerne å gjennomføre utregning. Det må gjøres av DogWeb

Forslag til premiekrav:

Krav 1. premie:	Lospoeng minst	120
	Uttak slutt los maksimalt minutter	240
	Egenskapspoeng minst	30
Krav 2. premie:	Lospoeng minst	90
	Uttakslutt los maksimalt	180
	Egenskapspoeng minst	25
Krav 3. premie	Lospoeng minst	60
	Uttak slutt los maksimalt minutter	120
	Egenskapspoeng minst	20

Jeg har forutsatt at hunden har begrenset tid på gjennomføring av los+tap, noe som også vil premiere effektivitet.

Oppsummering:

Forslag m praktisk beregningsmåte er ikke testet ut og er bare ment som et innspill som det eventuelt kan bygges videre på. Arvbarheter må beregnes, men jeg har tro på at «bruk av klokka» er vegen å gå!

Beregninger i Excel for noen tenkbare tilfeller er tatt inn nedenfor som illustrasjon.

Minste fot-uttak 10 *Eksempler med lospoeng 120, 100 og 90 min tapsfrie loser*
Full tid 120
Vekttall 150

Fot-uttak	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Lospoeng	120	120	120	120	120	120	120	120	120
Uttak-slutt los	120	120	120	120	120	120	120	120	120
Poeng effektivitet	150	139,29	130,00	121,88	114,71	108,33	102,63	97,50	92,86
Sum poeng bedømt subjektivt	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Sum poeng totalt	200	189,29	180,00	171,88	164,71	158,33	152,63	147,50	142,86

Fot-uttak	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Lospoeng	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Uttak-slutt los	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Poeng effektivitet	147,73	135,42	125,00	116,07	108,33	101,56	95,59	90,28	85,53
Sum poeng bedømt subjektivt	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Sum poeng totalt	197,727	185,42	175,00	166,07	158,33	151,56	145,59	140,28	135,53

Fot-uttak	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Lospoeng	90	90	90	90	90	90	90	90	90
Uttak-slutt los	90	90	90	90	90	90	90	90	90
Poeng effektivitet	146,25	132,95	121,88	112,50	104,46	97,50	91,41	86,03	81,25
Sum poeng bedømt subjektivt	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Sum poeng totalt	196,25	182,95	171,88	162,50	154,46	147,50	141,41	136,03	131,25

Eksempler med lospoeng 120, 100 og 90 min tapsfrie loser og 10 min tap

Fot-uttak	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Lospoeng	120	120	120	120	120	120	120	120	120
Uttak-slutt los	130	130	130	130	130	130	130	130	130
Poeng effektivitet	139,3	130,00	121,88	114,71	108,33	102,63	97,50	92,86	88,64
Sum poeng bedømt subjektivt	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Sum poeng totalt	189,3	180,00	171,88	164,71	158,33	152,63	147,50	142,8	138,6

Fot-uttak	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Lospoeng	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Uttak-slutt los	110	110	110	110	110	110	110	110	110
Poeng effektivitet	135,42	125,00	116,07	108,33	101,56	95,59	90,28	85,53	81,25
Sum poeng bedømt subjektivt	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Sum poeng totalt	185,4	175,00	166,07	158,33	151,56	145,59	140,28	135,5	131,2

Fot-uttak	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Lospoeng	90	90	90	90	90	90	90	90	90
Uttak-slutt los	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Poeng effektivitet	132,95	121,88	112,50	104,46	97,50	91,41	86,03	81,25	76,97
Sum poeng bedømt subjektivt	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Sum poeng totalt	182,95	171,88	162,50	154,46	147,50	141,41	136,03	131,2	126,9